

За підтримки:

Федерального міністерства
продовольства, сільського господарства
та захисту прав споживачів

на основі рішення
Німецького Бундестагу

Німецько-український
агрополітичний діалог

Випуск № 7/2013

При Інституті економічних досліджень та політичних консультацій

ОГЛЯД АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ

Чи варто заборонити реалізацію м'яса тварин подвірного забою та обіг необробленого молока та сиру домашнього виробництва?

Автор

Юлія Огаренко
ogarenko@apd-ukraine.de

Німецько-український агрополітичний діалог (APD)

Рейтарська 8/5 А, 01030 Київ
Тел. +38044/ 2356327
info@apd-ukraine.de
www.apd-ukraine.de

З січня 2015 року буде заборонено реалізовувати молочну продукцію домашнього виробництва та м'яса подвірного забою. Така політика може призвести до негативних соціальних та економічних наслідків, враховуючи, що мережа забійно-санітарних пунктів та пунктів закупівлі молока ще досі є не достатньо розвиненою. Натомість, щоб уникнути негативних наслідків, український Уряд може підсилити державний контроль якості продукції, а також сприяти розвитку малих та середніх виробників м'ясо-молочної продукції.

Деякі положення Закону № 771/97-ВР "Про безпечність та якість харчових продуктів", які було внесено до Закону у 2005, набудуть чинності з січня, 2015. Зокрема, буде заборонено "здійснювати забій парнокопитних та інших копитних, а також забій свійської птиці та кролів в обсягах, що перевищують 5 голів на день, не на бойні, що має експлуатаційний дозвіл і зареєстрована ветеринарною службою". Крім того, також буде заборонено реалізовувати необроблене молоко, сир домашнього виробництва, а також м'ясо парнокопитних та інших копитних подвірного забою.

З метою гармонізації національного законодавства з вимогами СОТ щодо санітарних та фітосанітарних заходів, наведені вище зміни було запроваджено ще у 2005 році і вони мали набутти чинності у 2010, надаючи 5 років перехідного періоду. Ключовою метою було покращення якості та гарантування безпечності м'ясних та молочних продуктів, що їх продають домогосподарства на аграрних ринках. Однак, Уряд не запровадив достатніх заходів для підтримки розвитку необхідної інфраструктури, тобто не створив забійно-санітарних пунктів та пунктів закупівлі молока у достатній кількості.

Крім того, більшість приватних компаній не очікують, що споживачі будуть готові сплачувати вищі ціни за м'ясо та молоко кращої якості і тому неохоче інвестують у розвиток інфраструктури. У свою чергу, домогосподарства та малі підприємства не були зацікавлені змінювати існуючі бізнес-практики, оскільки транспортування худоби до віддалених боень та плата за додаткові послуги неминуче призведе до збільшення собівартості і, таким чином, зниження їхньої конкурентоспроможності. Водночас, спо-

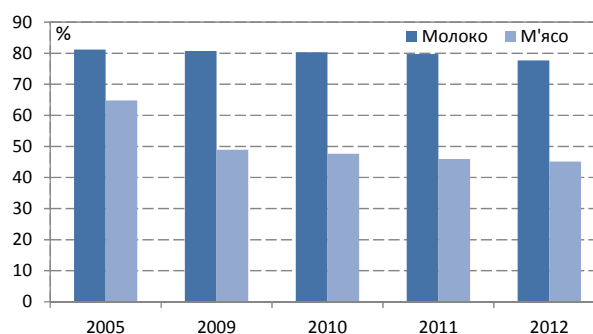
живачі опосередковано підтримують подвірний забій шляхом купівлі м'яса на стихійних ринках, можливо через нижчі ціни, брак інформації про ризику для здоров'я або різні смакові вподобання.

В результаті, ситуація залишилася незмінною і Україна виявилася абсолютно не готовою до повної заборони продажу м'ясо-молочної продукції домашнього виробництва у 2010 році. Тому Уряд вирішив відтермінувати набрання чинності цими положеннями до 2015 (закон № 1665-VI). Закон також передбачав запровадження спеціальної державної програми. Однак, було підготовлено лише концепцію програми, а власне детальної програми так і не розробили. Відповідно, фінансування з державного бюджету не було виділено.

Станом на липень 2013, більшість домогосподарств досі не мають доступу до пунктів закупівлі молока та боень. Очевидно, що півтора року не вистачить, щоб повністю відмовитися від обігу м'ясо-молочної продукції, уникнувши негативних економічних та соціальних наслідків.

З одного боку, харчова безпека та гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами та *acquis communautaire* ЄС є важливою метою державної політики, що допоможе знизити ризики для здоров'я населення та зробіть український аграрний сектор більш конкурентоспроможним у довгостроковій перспективі. З іншого боку, близько 45% м'яса та 78% молока все ще виробляється домогосподарствами (див. Рис. 1).

Рисунок 1. Частка домогосподарств у виробництві м'яса та молока

Джерело : власне представлення на основі даних Державної Служби Статистики України.

За відсутності необхідної інфраструктури суворе впровадження очікуваних законодавчих змін з 2015 року може призвести до значного знижен-

ня виробництва м'яса та/або розширення тінювого ринку м'ясних продуктів.

Більше того, близько 30% населення України проживає у сільській місцевості і для багатьох з них продаж м'ясо-молочної продукції є важливим джерелом доходу. Уряд намагається зберегти поголів'я великої рогатої худоби (ВРХ) у сільській місцевості шляхом надання субсидій на голову молодняка, а також підтримує сільський розвиток різними державними програмами. Ці заходи є частиною важливої соціальної політики оскільки розведення ВРХ забезпечує самозайнятість у сільській місцевості. Заборона подвірного забою та продажу м'ясо-молочної продукції може звести нанівець всі зусилля Уряду зі збереження поголів'я ВРХ у сільській місцевості. Домогосподарства будуть змушені забити більшу частину худоби до 2015 року, якщо вони не матимуть можливості реалізувати свою продукцію.

На даний момент у Верховній Раді зареєстровано законопроект № 2818, що має на меті вирішення цієї проблеми. Законопроектом пропонується дозволити подвірний забій домогосподарствам, що не мають доступу до забійно-санітарних пунктів в межах 20 км, однак, забій тварин має здійснюватися у присутності ветеринарного спеціаліста. Крім того, реалізацію молочної продукції домашнього виробництва буде заборонено лише в тих населених пунктах, які не мають пунктів заготівлі молока. Хоча законопроект має на меті вирішення проблеми, запропоновані у ньому заходи є дискримінаційними та можуть призвести до консервації проблеми замість її вирішення або навіть мати контрпродуктивні наслідки. Домогосподарства, які будуть змушені виконувати ці вимоги, нестимуть більш високі витрати та можуть спробувати уникнути додаткових затрат шляхом реалізації своєї продукції в регіонах, що не під-

лягають виконанню нових вимог або через посередників.

Однак, варто зауважити, що ситуація поступово покращується. Перспективні компанії-переробники створюють нові, сучасні бойні та пункти заготівлі молока кожного року, щоб забезпечити якість та безпечність сировини, яку вони закупають у домашніх господарств. Діяльність кооперативів також розширюється. Таким чином, Уряду варто сфокусуватися на заходах непрямой державної політики для поступового досягнення бажаних цілей, напр. на інформуванні споживачів про ризики для здоров'я від продуктів, куплених на стихійних ринках, більш ретельному контролі безпечності харчових продуктів на місцевих ринках, підтримці розвитку ринків живої худоби та кооперативів, що зможуть надавати послуги із забою тварин або збору та охолодження молока та ін. у відповідності з усіма санітарними нормами. Німецький досвід свідчить про те, що продукція дрібних виробників може бути реалізована на аграрних ринках за умови достатнього контролю якості на догоду харчовим вподобанням споживачів, які готові платити вищі ціни.

Підсумовуючи, слід зауважити, що заборона продажу необробленого молока, домашнього сиру та м'яса подвірного забою не вирішить проблему продовольчої безпеки в Україні. Більше того, така політика призведе до додаткових витрат для малозабезпечених сільських домогосподарств та зростання тінювого ринку. Натомість, зусилля уряду мають бути спрямовані на покращення контролю якості продукції малих та середніх виробників, а також на інформування споживачів про ризики споживання неякісної продукції. Крім того, необхідно сприяти розвитку малих та середніх виробників м'ясо-молочної продукції.